

О. Б. Мокін, канд. техн. наук, доц.

ОПТИМІЗАЦІЯ РУХУ ЕЛЕКТРИЧНОГО ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ ПО ГОРИЗОНТАЛЬНІЙ ПРЯМОЛІНІЙНІЙ ДІЛЯНЦІ КОЛІЇ В УМОВАХ ОБМЕЖЕННЯ НА ШВИДКІСТЬ ТА МОЖЛИВОСТІ КОРЕКЦІЇ ГРАФІКА

Запропоновано методику оптимізації руху між двома зупинками по горизонтальній прямолінійній ділянці колії електричного транспортного засобу, як завантаженого, так і порожнього, за критерієм мінімуму витрат електроенергії в умовах обмеження на швидкість та за умови, що час прибуття на кінцеву зупинку цього транспортного засобу можна змінити.

Постановка задачі та вихідні передумови

В роботах [1, 2] побудовані математичні моделі для струму якоря тягових електродвигунів та швидкості оптимального за критерієм мінімуму витрат електроенергії руху електричного транспортного засобу, як завантаженого [1], так і порожнього [2], по горизонтальній прямолінійній ділянці колії в умовах обмеження на час руху і відсутності обмеження на швидкість та за заданих значень швидкості і прискорення в кінцевих точках руху. При цьому математичні моделі оптимальної швидкості електричного транспортного засобу побудовані у вигляді

$$v_{opt}(\tau) = \sum_{k=0}^4 g_k L_k(\tau), \quad (1)$$

де

$$L_k(\tau) = \frac{1}{k!} e^{\tau} \frac{d^k}{d\tau^k} (\tau^k e^{-\tau}) = \sum_{i=0}^k (-1)^i \frac{k!}{(k-i)! i!} \tau^i, \quad k = 0, 1, 2, 3, 4 \quad (2)$$

— перші п'ять ортогональних поліномів Лагерра, а

$$g_k = \int_0^{\tau_k} v_{opt}(\tau) L_k(\tau) d\tau, \quad k = 0, 1, 2, 3, 4 \quad (3)$$

— коефіцієнти Фур'є оптимальної швидкості руху $v_{opt}(\tau)$ електричного транспортного засобу між двома зупинками у відсутності обмеження на швидкість та за умови дотримання заданого часу руху, орієнтовний графік якої показано на рис. 1.

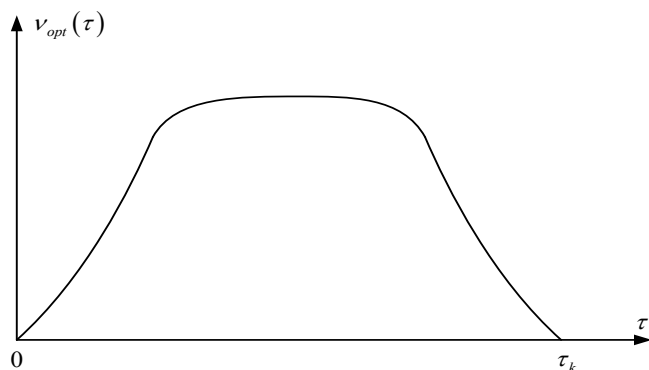

Рис. 1

В роботі [3] побудовані математичні моделі для струму якоря тягових електродвигунів та швидкості оптимального за критерієм мінімуму витрат електроенергії руху електричного транспортного засобу, як завантаженого, так і порожнього, по горизонтальній прямолінійній ділянці колії в умовах обмеження як на час руху, так і на швидкість. І у цьому випадку математичні моделі оптимальної швидкості електричного транспортного засобу побудовані з використанням поліномів Лагерра, але у зв'язку з наявністю обмеження на швидкість

$$v(\tau) \leq v_0 \quad (4)$$

мінімуму критерію оптимізації, у нашому випадку це мінімум відносних витрат електроенергії

$$e = \int_0^{\tau_k} i d\tau, \quad (5)$$

де i — відносний струм якоря тягових електродвигунів електричного транспортного засобу, а τ_k — відносний відрізок часу, за який покривається відстань між двома зупинками, досягається за умови, що оптимальна швидкість формується за законом

$$v_{opt}(\tau) = \begin{cases} v_{opt}^*(\tau), \tau \in [0, \tau_1^*]; \\ v_0, \tau \in (\tau_1^*, \tau_2^*); \\ v_{opt}^*(\tau), \tau \in [\tau_2^*, \tau_k], \end{cases} \quad (6)$$

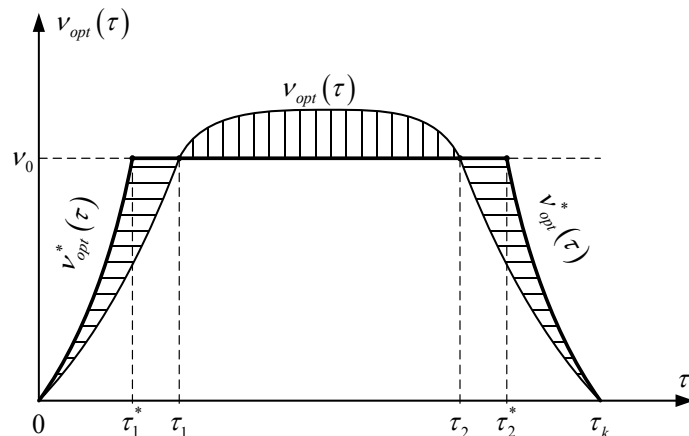
в якому $v_{opt}^*(\tau)$ — модель оптимальної швидкості, визначеної за методикою, наведеною в роботах [1, 2], а зміст параметрів τ_1^*, τ_2^* легко зрозуміти з графіка формування оптимальної швидкості руху електричного транспортного засобу між двома зупинками за наявності обмеження на швидкість і дотримання заданого часу руху, наведеного на рис. 2.

Нагадаємо, що обов'язковою умовою у цій задачі оптимізації, розв'язаній у роботах [1—3], було подолання електричним транспортним засобом за відносний час τ_k відносної відстані s між двома зупинками, яка зв'язана з відсною швидкістю руху співвідношенням

$$s = \int_0^{\tau_k} v(\tau) d\tau, \quad (7)$$

яке в умовах обмеження на оптимальну швидкість перетворюється на співвідношення

$$s = \int_0^{\tau_1^*} v_{opt}^*(\tau) d\tau + v_0(\tau_2^* - \tau_1^*) + \int_{\tau_2^*}^{\tau_k} v_{opt}^*(\tau) d\tau, \quad (8)$$

обумовлене необхідністю взаємної компенсації заштрихованих на рис. 2 площ.

У цьому випадку, як виявилось, оптимізація можлива лише за умови зняття обмеження на прискорення в кінцевих точках руху. Однак не завжди це обмеження на прискорення в кінцевих точках руху дозволяється зняти. Саме для такого випадку, як буде показано далі, задачу оптимізації руху електричного транспортного засобу в умовах обмеження на швидкість теж можна розв'язати, але за умови зняття обмеження на час руху, оскільки одночасно ці два обмеження в цій задачі оптимізації виконаними бути не можуть.

Отже, метою роботи є розробка методики оптимізації руху між двома зупинками по горизонтальній прямолінійній ділянці колії електричного транспортного засобу, як завантаженого, так і порожнього, за критерієм мінімуму витрат електроенергії в умовах обмеження на швидкість та за умови, що час прибуття на кінцеву зупинку цього транспортного засобу можна змінити.

Розв'язання задачі

Як показано на рис. 2, для того, щоб час руху електричного транспортного засобу від однієї зупинки до наступної в умовах обмеження на швидкість не змінився, необхідно, щоб верхня заштрихована площа дорівнювала сумі бокових заштрихованих площ, тобто, необхідно, щоб виконувалась рівність

$$\int_{\tau_1}^{\tau_2} (v_{opt}(\tau) - v_0) d\tau = \int_0^{\tau_1^*} (v_{opt}^*(\tau) - v_{opt}(\tau)) d\tau + \int_{\tau_1^*}^{\tau_1} (v_0 - v_{opt}(\tau)) d\tau + \int_{\tau_2}^{\tau_2^*} (v_0 - v_{opt}(\tau)) d\tau + \int_{\tau_2^*}^{\tau_k} (v_{opt}^*(\tau) - v_{opt}(\tau)) d\tau. \tag{9}$$

Проте, як видно з рис. 3, на якому наведено графік формування оптимальної швидкості руху електричного транспортного засобу між двома зупинками за наявності обмеження на швидкість і можливості зміни часу прибуття на кінцеву зупинку, ліву частину рівності (9) можна урівноважити і у інший спосіб: рухаючись спочатку від нуля до точки τ_1 зі швидкістю $v_{opt}(\tau)$, потім на відрізку $[\tau_1, \tau_2^*]$ — зі швидкістю v_0 , а на відрізку $[\tau_2^*, \tau_k^*]$ — знову зі швидкістю $v_{opt}(\tau)$, але так, щоб виконувалась рівність

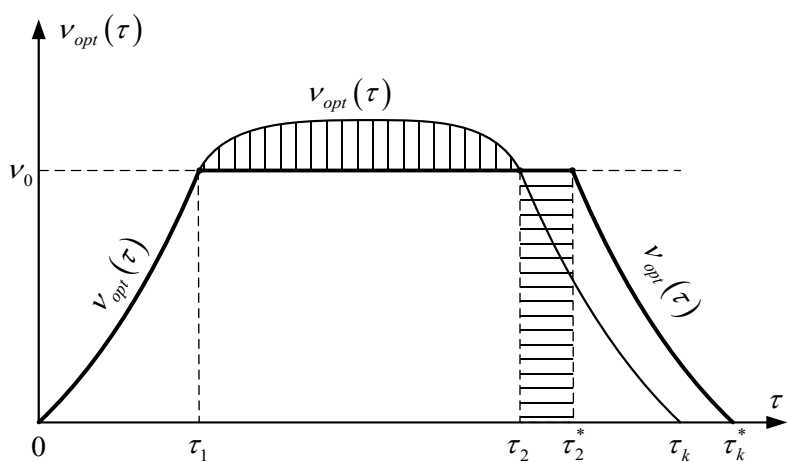

Рис. 3

$$\int_{\tau_1}^{\tau_2} (v_{opt}(\tau) - v_0) d\tau = v_0 (\tau_2^* - \tau_2). \tag{10}$$

У цьому випадку, як легко бачити з рис. 3, закон формування оптимальної швидкості матиме вигляд

$$v_{opt}(\tau) = \begin{cases} v_{opt}(\tau), & \tau \in [0, \tau_1]; \\ v_0, & \tau \in (\tau_1, \tau_2^*); \\ v_{opt}(\tau), & \tau \in [\tau_2^*, \tau_k^*], \end{cases} \tag{11}$$

а також виконуватиметься рівність

$$\tau_k^* - \tau_k = \tau_2^* - \tau_2. \tag{12}$$

Звернувши увагу на те, що рівняння (10) легко перетворюється на рівняння

$$\int_{\tau_1}^{\tau_2} v_{opt}(\tau) d\tau = v_0 (\tau_2^* - \tau_1), \tag{13}$$

знайдемо, що

$$\tau_2^* = \frac{1}{v_0} \int_{\tau_1}^{\tau_2} v_{opt}(\tau) d\tau + \tau_1. \tag{14}$$

А підставляючи співвідношення (14) в рівняння (12), матимемо:

$$\tau_k^* = \tau_k - \tau_2 + \frac{1}{v_0} \int_{\tau_1}^{\tau_2} v_{opt}(\tau) d\tau + \tau_1. \tag{15}$$

Таким чином, якщо від однієї зупинки до наступної електричний транспортний засіб буде рухатись з оптимальною швидкістю, визначеною математичною моделлю (11), то на кінцеву зупинку він прибуде не в момент часу τ_k , а в момент часу τ_k^* , значення якого знаходиться за допомогою

співвідношення (15).

Тож, якщо є можливість змінити графік руху електричного транспортного засобу, його рух від однієї зупинки до наступної можна здійснювати зі швидкістю, оптимальною за критерієм мінімуму витрат електроенергії, і без зняття обмеження на прискорення у кінцевих точках.

Висновки

Показано, що оптимізація руху електричного транспортного засобу від однієї зупинки до наступної за критерієм мінімуму витрат електроенергії з одночасним накладенням обмежень на швидкість руху, прискорення в кінцевих точках і час руху розв'язаною бути не може, і для її розв'язання зі збереженням обмеження на швидкість потрібно знімати обмеження або на прискорення в кінцевих точках, або на час руху між сусідніми зупинками. Розроблено алгоритм розв'язання задачі оптимізації руху електричного транспортного засобу від однієї зупинки до наступної за умови обмеження на швидкість і прискорення в кінцевих точках та за наявності можливості змінювати час прибуття цього транспортного засобу на кінцеву зупинку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мокін О. Б. Оптимізація режиму руху завантаженого електричного транспортного засобу на прямолінійному відрізку колії, прокладеній на горизонтальній площині / О. Б. Мокін, Б. І. Мокін // Вісник Кременчуцького державного університету імені Михайла Остроградського. — Кременчук : КДПУ, 2010. — № 3/2010 (62), частина 2. — С. 162—165.
2. Мокін О. Б. Оптимізація руху порожнього електричного транспортного засобу по прямолінійній горизонтальній колії / О. Б. Мокін, Б. І. Мокін // Вісник Вінницького політехнічного інституту. — 2010. — № 3. — С. 28—33.
3. Мокін О. Б. Адаптація математичного методу обробки даних в задачі моделювання оптимального руху електричного транспортного засобу до умов обмеження на швидкість / О. Б. Мокін // Реєстрація, зберігання та обробка даних. — 2010. — Т. 12, № 4. — С. 62—70.

Рекомендована кафедрою відновлювальної енергетики та транспортних електричних систем і комплексів

Стаття надійшла до редакції 27.06.11
Рекомендована до друку 30.06.11

Мокін Олександр Борисович — завідувач кафедри.

Кафедра відновлювальної енергетики та транспортних електричних систем і комплексів, Вінницький національний технічний університет, Вінниця